

ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра менеджменту та міжнародного бізнесу

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до семінарських занять з дисципліни

ОК 2. - «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»

для здобувачів вищої освіти за спеціальністю

073 «Менеджмент (менеджмент організацій і адміністрування)»

ЛЬВІВ-2023

Процак К.В. Методичні рекомендації до практичних занять студентів з дисципліни «Публічне адміністрування». Львів : ЛІМ, 2023. 14 с.

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу

Протокол №1 від 22 серпня 2023 р.

Схвалено Вченою радою Львівського інституту менеджменту

Протокол № 1 від 24 серпня 2023 р.

ВСТУП

Дисципліна «Публічне адміністрування» спрямована на формування у студентів сучасного системного та ризикоорієнтованого мислення, набуття ними комплексу фундаментальних знань у сфері управління організацією, оволодіння практичними навичками професійної діяльності з використанням новітнього управлінського інструментарію для досягнення поставлених цілей в умовах, що змінюються. Дисципліна зорієнтована на отримання фахових компетентностей щодо здатностей ефективно управляти організаційними змінами, вибудовувати сучасні моделі і системи управління, володіння новітніми технологіями здійснення управлінського впливу та прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності і ризику, забезпечувати ефективний та результативний розвиток організації.

Предметом дисципліни «Публічне адміністрування» є процес досягнення національних цілей та інтересів через організацію діяльності суб'єктів публічної сфери, у тому числі законодавчих, виконавчих і судових інститутів та інституцій місцевого самоврядування.

Мета вивчення дисципліни – оволодіння теоретичними знаннями з питань публічного адміністрування та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур в управлінні суб'єктами публічної сфери; набуття умінь та формування компетенцій, необхідних для виконання функцій та реалізації повноважень керівника (фахівця) суб'єктам публічного адміністрування, в тому числі для органів державної влади і місцевого самоврядування.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є

- узагальнення теоретичних засад у сфері публічного адміністрування, розуміння основних тенденцій та напрямів їх еволюції;
- визначення суті, законів, принципів і механізмів публічного адміністрування в розвитку суспільства;
- опанування основами методології, технологіями
- оволодіння методами формування, моніторингу та контролю управлінських рішень на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також на рівні суб'єктів публічної сфери, з позицій загально-цивілізаційних цінностей, світового досвіду та осмислення наукових здобутків;
- набуття навичок розробки та впровадження заходів із забезпечення результативної та ефективної діяльності суб'єктів публічної сфери.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Годин по темі	
		дфн	зфн
1.	Тема 1. Предмет та методологічна основа публічного адміністрування	1	2
2.	Тема 2. Основні теорії управління суспільством	1	
3.	Тема 3. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер	1	
4.	Тема 4. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування	1	
5.	Тема 5. Публічне адміністрування та влада	1	
6.	Тема 6. Публічне адміністрування та муніципальна публічна влада	1	
7.	Тема 7. Закони та принципи публічного адміністрування	1	
8.	Тема 8. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень	1	
9.	Тема 9. Цінності та «дерево цілей» публічного адміністрування	1	2
10.	Тема 10. Механізми, органи, методи та стилі публічного адміністрування	1	
11.	Тема 11. Бюрократія в системі публічного адміністрування	1	
12.	Тема 12. Антикорупційна діяльність в сфері публічного адміністрування	1	
13.	Тема 13. Результативність та ефективність публічного адміністрування	1	
14.	Тема 14. Основні засади публічного адміністрування в соціальній сфері	1	
15.	Тема 15. Публічне адміністрування та економіка	2	
Усього		16	4

Практичне заняття 1. Предмет і методологічна основа публічного адміністрування. Основні теорії управління суспільством

Зміст заняття

1. Поняття публічного адміністрування та підходи до його розуміння.
 2. Роль публічного адміністрування у розвитку суспільства і країни.
- Об'єкт і суб'єкт у публічному адмініструванні.
3. Публічне адміністрування в системі знань.
 4. Методологічні підходи до публічного адміністрування.
 5. Теорії управління суспільством і державою.
 6. Еволюція публічного адміністрування в умовах глобалізації.

Методичні поради до проведення заняття

Практичне заняття слід розпочинати з аналізу основних підходів до публічного адміністрування та його еволюції. Розглянути основні теорії та школи управління суспільством і країною другої половини ХХ століття, а також: японський варіант людських стосунків, соціально-інженерний та гуманітарний підходи, концепцію раціонального вибору та «новий менеджеризм». Проаналізувати публічне управління в контексті неокласичної теорії. Слід зробити акцент на публічному адмініструванні як на напрямі

наукових досліджень, сукупності знань, сфері діяльності та навчальній дисципліні. Доречно розглянути предметну сферу та методологічну основу публічного адміністрування.

Контрольні запитання

1. У чому полягає сутність публічного адміністрування та основні підходи до його розуміння?
2. Якою є методологічна основа публічного адміністрування?
3. Охарактеризувати концептуальні підходи до управління суспільством.
4. Як здійснюється трансформація держави та еволюція публічного адміністрування в умовах глобалізації?

Література: [1,2,3,11].

Практичне заняття 2. Публічна сфера - єдність економічної, соціальної та політичної сфер

Зміст заняття

1. Публічне адміністрування в різних суспільних сферах.
2. Взаємовідносини держави і людини.
3. Взаємовідносини публічних органів і соціальних колективів.
4. Публічне адміністрування і суспільство.

Методичні поради до проведення заняття

На занятті студенти повинні прослідкувати взаємозв'язок економічної теорії, соціології та політології, співвідношення економіки та політичної економії, а також вивчити особливості державного регулювання різних сторін суспільства та поведінки людей у економічній і політичній сферах. Розглянути соціальну сферу в контексті публічного адміністрування і людини, а саме - її прав та обов'язків по відношенню до держави, і навпаки, прав та обов'язків держави по відношенню до особистості; публічного адміністрування і колективу, відносини між якими визначаються процесами формування колективу, природою колективу та позицією по відношенню до державної влади, публічного адміністрування і суспільства.

Контрольні запитання

1. Розкрийте особливості державного регулювання різних сторін суспільства.
2. Проаналізуйте взаємозв'язок публічного адміністрування та особистості.
3. Як здійснюються взаємовідносини державних органів і соціальних колективів?
4. Розгляньте використання ринкових механізмів у політичній сфері та сфері публічного адміністрування.

Література: [1,2,3,11].

Практичне заняття 3. Громадянське суспільство як суб'єкт формування цілей публічного адміністрування

Зміст заняття

1. Основні етапи розвитку теорії громадянського суспільства.
2. Принципи громадянського суспільства.
3. Значення теорії громадянського суспільства для демократизації суспільно-політичного життя.
4. Інституції громадянського суспільства.
5. Зміст і форми діяльності соціальної та духовної сфер громадянського суспільства.

Методичні поради до проведення заняття

Для закріплення лекційного матеріалу студенти мають проаналізувати громадянське суспільство як історичний феномен, що виражений у сукупності специфічних інститутів, які виникають на певному етапі розвитку особистості й суспільства і проходять ряд соціальних, політичних та ідеологічних трансформацій. Здійснити ідейно-теоретичне обґрунтування громадянського суспільства в спадщині політичних мислителів Нового часу, та розглянути сучасні його трактування щодо розвиненого громадянського суспільства в демократичній правовій державі. У процесі практичного заняття студентам необхідно розглянути головні риси та демократичні функції громадянського суспільства, які виділив і обґрунтував американський вчений Ларі Даймонд. Провести порівняльний аналіз громадянського суспільства на Заході і в Україні на основі розвитку правової свідомості й утвердження громадянськості.

Контрольні запитання

1. Обґрунтуйте взаємозв'язок демократії та громадянського суспільства.
2. Проаналізуйте поняття «правова держава», визначте ступінь її залежності від рівня розвитку громадянського суспільства.
3. Охарактеризуйте з політико-правової точки зору інститут громадянства та його роль у сучасному розвитку українського суспільства.
4. Які сучасні форми взаємодії між громадянським суспільством і державою існують в демократичних суспільствах?

Література: [6,7,8,14].

Практичне заняття 4. Публічне адміністрування та влада. Муніципальна публічна влада

Зміст заняття

1. Зміст поняття влади, її основні типи, роди та види.
2. Співвідношення понять «політична влада» і «державна влада».
3. Відповідальність влади перед суспільством.
4. Джерела формування політичної влади в Україні.
5. Повноваження муніципального утворення.
6. Правові основи місцевого самоврядування.

Методичні поради до проведення заняття

Розглядаючи на практичному занятті феномен влади студенти мають проаналізувати типи влади за існуючим у державі соціально-політичним

устроєм, а саме: тоталітарним, авторитарним або демократичним, а також взаємозв'язані та взаємодіючі рівні, на яких створюється і функціонує влада у суспільстві: макрорівні вищих центральних політичних інститутів, вищих державних установ та організацій, керівних органів політичних партій і провідних суспільних організацій; середньому («мезорівні») рівні у регіональних, обласних та районних масштабах); мікрорівні стосунків між людьми, малими групами та всередині них, котрі створюють загальну картину політичних відносин, настроїв, рухів у суспільстві і сферах його політичного та суспільного самоуправління. Визначити сфери управління та компетенції місцевого самоврядування, представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування та інститути безпосередньої демократії в місцевому самоврядуванні (вибори органів місцевого самоврядування, місцевий референдум, загальні збори громадян, органи самоорганізації населення).

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте поняття влади, її основні типи, роди та види.
2. Розгляньте публічну владу та її різновиди.
3. Проаналізуйте політичну діяльність у суспільстві та її основні види.
4. Обґрунтуйте формування владних структур у сучасному українському суспільстві.
5. Розкрийте поняття муніципального утворення і місцевого самоврядування.

Література: [3,5,7,11].

Практичне заняття 5. Закони та принципи публічного адміністрування. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень

Зміст заняття

1. Управління суспільством як головне призначення публічного адміністрування.
2. Об'єктивні закони соціального управління.
3. Державно-управлінські рішення як об'єкт політичного прогнозування.
4. Механізми реалізації управлінських рішень.
5. Алгоритм ухвалення політичного рішення.

Методичні поради до проведення заняття

На практичному занятті студенти особливу увагу мають зосередити на сучасних вимогах до підвищення державного управління, що зумовлює об'єктивну необхідність розроблення та впровадження принципово нових чи кардинально модернізованих підходів у процесі виконання складних і важливих завдань державно-управлінської діяльності, що безпосередньо залежить від міри пізнання законів, закономірностей державного управління, його загальних і спеціальних принципів з урахуванням можливостей конкретної ситуації. Здійснити аналіз і характеристику основних принципів публічного адміністрування як найбільш свідомої форми використання об'єктивних законів суспільства в практиці управління. Оскільки підвищення ефективності державного управління пов'язується з удосконаленням існуючих і

розробленням нових методів і процедур прийняття й реалізації управлінських рішень, застосуванням сучасних засобів їх підтримки, студентам доречно прослідкувати процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень на основі системного аналізу, який виходить з таких принципів: розгляд зовнішнього середовища як рівнозначної сторони; розгортання мети; багаторівневий спосіб висунення мети; аналіз взаємозв'язків між цілями на всіх рівнях управління; кількісна оцінка витрат ресурсів та ефективність результатів за кожною альтернативою; багатокритеріальний підхід до оцінки того варіанта, який може бути оцінений як найкращий, тобто оптимальний.

Контрольні запитання

1. Проаналізуйте публічне адміністрування з позицій управління суспільством.
2. Обґрунтуйте загальні закони суспільного розвитку.
3. Здійсніть характеристику основних принципів публічного адміністрування.
4. Розкрийте сутність і механізм прийняття державно-управлінських рішень.
5. Окресліть основні стадії процесу прийняття управлінських рішень.
6. Обґрунтуйте ефективність політичних рішень як необхідної умови формування альтернативної цивілізації.

Література: [1,2,3,11].

Практичне заняття 6. Цілі, механізми та стилі публічного адміністрування

Зміст заняття

1. Перспективи трансформації українського суспільства на засадах політичного плюралізму.
2. Об'єктивна обумовленість і межі суб'єктивного вибору форм і методів в публічному управлінні.
3. Форми і методи безпосередньої демократії в публічному адмініструванні.
4. Характеристика адміністративно-державного (бюрократичного) управління та сучасні тенденції його функціонування.

Методичні поради до проведення заняття

Розпочати практичне заняття доречно з аналізу переходу людської цивілізації від цінностей модерну до постмодерну, який є найважчим періодом в історії людства за останнє тисячоліття, оскільки він відображає всезагальну кризу, агонію індустріального суспільства, що неминуче тягне за собою кризові ситуації та потрясіння в окремих державах, цілих регіонах і в загальносвітовому масштабі. У цьому контексті студенти мають обґрунтувати роль держави як спеціального інституту для регулювання подібних процесів за допомогою механізмів управління, які визначаються як практичні заходи, засоби, важелі, стимули впливу на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. Доречно розглянути структуру цілей державного управління з аналізом основних і конкретизуючих

(цілей нижчого рівня) та побудувати «дерево» цілей на основі визначення стратегічної цілі й розбивки її на цілі нижчого порядку. У контексті аналізу механізмів, органів, методів та стилів публічного адміністрування студенти мають вивчити особливості політичних систем: конституційної, ліберально-демократичної, авторитарної, тоталітарної, які зростають на тлі своєрідного, неповторного природного, соціального, економічного та духовного середовища й відповідно до власних внутрішніх, політичних, обставин, досвіду і традицій унікальні. Аналізуючи об'єктивну обумовленість і межі суб'єктивного вибору форм і методів управління, необхідно їх класифікувати на економічні, адміністративні та ідеологічні методи управлінської діяльності та надати характеристику і сфери застосування.

Контрольні запитання

1. Визначте сучасні цінності та цілі суспільства і держави.
2. Проаналізуйте гуманістичні детермінанти політики.
3. Розкрийте категорію права як основної регулятивної підсистеми в публічному управлінні.
4. Охарактеризуйте механізми, органи, методи та стилі публічного адміністрування.
5. Здійсніть аналіз бюрократії в системі публічного адміністрування.

Література: [7,9,4,12].

Практичне заняття 7. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування, її результативність та ефективність

Зміст заняття

1. Фактори запобігання проявам корупції в публічному адмініструванні.
2. Корупція у сфері надання адміністративних послуг та контрольно-наглядовій діяльності.
3. Виміри результативності та ефективності публічного адміністрування.
4. Зарубіжні концепти трансформації публічної адміністрації: уроки для України.
5. Адміністративна реформа як фактор якості надання публічних послуг та функціонування державної служби.

Методичні поради до проведення заняття У процесі проведення заняття, перш за все, студенти мають проаналізувати поняття корупції та корупційних дій, оскільки за макроекономічними і політекономічними дослідженнями, корупція є найбільшою перепорою до економічного зростання і розвитку, здатною поставити під загрозу будь-які перетворення. Доречно виокремити зони «підвищеного» ризику проявів корупції в Україні та визначити фактори запобігання проявам корупції: політичний, нормативно-правовий, організаційний, економічний, кадровий, морально-психологічний. На основі дослідження політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції в зарубіжних країнах, студенти мають запропонувати шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам України у контексті децентралізації владних повноважень. Аналізуючи загальну соціальну ефективність державного управління студентам слід розглянути сучасну українську реальність щодо вимірів продуктивності, факторів і критеріїв результативності та ефективності публічного адміністрування.

Контрольні запитання

1. Розкрийте поняття корупції та корупційних дій в публічному адмініструванні.
2. Проаналізуйте корупційні ризики у сфері надання адміністративних послуг.
3. Визначте корупційні ризики в контрольно-наглядовій діяльності публічної адміністрації.
4. Здійсніть аналіз заходів зарубіжних країн у боротьбі з корупцією.
5. Обґрунтуйте результативність та ефективність публічного адміністрування.

Література: [6,7,10,11].

Практичне заняття 8. Основні засади публічного адміністрування в соціальній та економічній сферах

Зміст заняття

1. Соціальна політика держави та її основні складові.
2. Соціальний конфлікт та його функції у суспільстві.
3. Публічне адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами.
4. Зміст і функції державної економічної політики, її основні типи.
5. Механізм публічного регулювання економічних процесів у сучасній Україні.

Методичні поради до проведення заняття

Метою практичного заняття має стати вивчення механізмів забезпечення населення суспільними благами та основними видами соціальної допомоги держави як гаранта соціальної спрямованості ринкової економіки. Забезпечення державою соціальної безпеки людини, громадянина, населення, прав та інтересів споживачів. Студенти мають проаналізувати принципи оцінювання ефективності реалізації соціальної політики та зростання ролі позаекономічних факторів. Необхідно вивчити ситуацію, яка склалася у соціальній сфері в Україні і поставила перед суб'єктами соціальної політики проблему прогнозування, запобігання та оперативного подолання соціальних конфліктів. Доречно розглянути роль публічного адміністрування у сфері науки, культури і мистецтва щодо вживання заходів заборони псевдокультурного, деструктивних напрямків, пропаганди, спрямованої на підлив загальнолюдських цінностей, що руйнують духовний світ, здоров'я, моральність людей, пропаганди тероризму тощо. Дослідити основні напрями формування та характеристики сучасної економічної системи: від економіки індустріального типу до постіндустріальної економіки та періоду криз і спадів у контексті напрямів державного регулювання цією сферою. На занятті студенти мають представити аналітичний звіт щодо визначення основних проблем економічної політики в Україні на сучасному етапі та окреслити нагальні завдання органів законодавчої і виконавчої гілок влади в напрямі управління економічними реформами.

Контрольні запитання

1. Розкрийте сутність державної соціальної політики та її структури.
 2. Яка роль публічного адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами?
 3. Здійсніть аналіз державного управління в сфері соціальних відносин.
 4. Вивчіть публічне адміністрування у сфері культури і духовного життя суспільства.
 5. Проаналізуйте основні напрями формування та розвитку сучасної економічної системи.
 6. Здійсніть аналіз сучасних світових тенденцій у взаємовідносинах суспільства та бізнесу.
 7. Охарактеризуйте економічну політику України.
 8. Як здійснюється державне управління в сфері національної економіки?
- Література: [2,5,7,9,13,15].**

Практичне заняття 9. Корпоративна влада та публічне адміністрування в добровільних об'єднаннях. Відповідальність у публічному адмініструванні

Зміст заняття

1. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян.
2. Поняття і види добровільних об'єднань.
3. Система органів управління добровільними об'єднаннями.
4. Управління у професійних спілках.
5. Поняття суспільно-господарського об'єднання та його особливості.
6. Політична, кримінальна, цивільно-правова, адміністративна та дисциплінарна відповідальність у публічному адмініструванні.

Методичні поради до проведення заняття

Практичне заняття необхідно присвятити аналізу поняття і видів добровільних об'єднань та загальним принципам управління в цих організаціях. Проаналізувати адміністративно-правовий статус об'єднань громадян та специфіку управління у виробничих кооперативах, господарських товариствах і релігійних об'єднаннях. Доречно вивчити відповідальність органів-державної влади та місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ і організацій, посадових осіб, недержавних організацій, органів і осіб, які не перебувають на державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування за правопорушення у сфері публічного адміністрування, а також розглянути правопорушення і відповідальність при здійсненні міжнародної публічної діяльності.

Контрольні запитання

1. Розкрийте зміст понять «об'єднання громадян» і «добровільні об'єднання» та здійсніть їх класифікацію за видами.
2. Обґрунтуйте загальні принципи управління в добровільних об'єднаннях. Правові та інші акти, що регулюють управління в добровільних об'єднаннях.
3. Вивчіть відповідальність державних і муніципальних організацій,

органів, посадових осіб.

4. Обґрунтуйте відповідальність недержавних організацій, органів, осіб, які не перебувають на державній або муніципальній службі за правопорушення у сфері публічного управління.

5. Проаналізуйте правопорушення і відповідальність при здійсненні міжнародної публічної влади.

Література: [7,8,9,11,14].

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Базова:

1. Алюшина Н. О. Інноваційні методики викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування. Викладання лідерства для посадових осіб та представників місцевого самоврядування: сутність, виклики, перспективи : матеріали Всеукраїнського круглого столу (Київ, 15 квітня 2015 року) / за заг. ред. В. А. Гошовської, Л. А. Пашко, А. К. Гука. Харків : Фактор, 2015. С. 60-62.
2. Бондар І. С., Горник В. Г., Кравченко С. О., Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навч. посібн. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 192 с.
3. Бакуменко В. Д. Теоретичні засади державного управління: навч. посібн. / за заг. ред. Л. М. Усаченко. Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. 174 с.
4. Бакуменко В. Д., Попов С. А. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління. Ефективність державного управління. 2015. Вип. 43. С. 21-28.
5. Брайченко С. М. Проблемні питання визначення поняття "корупція" в антикорупційному законодавстві. Новітні кримінально-правові дослідження - 2016 : зб. наук. пр. відп. ред. О. В. Козаченко. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 64-67.
6. Ірхін Ю. Б., Федоренко В. Л. Діагностика та розвиток професійних управлінських і лідерських здібностей державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування в Україні : навч. посібник / за ред. проф. Ю. В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2015. 114 с.
7. Карий О. І., Гумін О. М., Мавріна А. О., Ортинська Н. В., Процак К. В. Публічне адміністрування : навчальний посібник. Львів : ЛА "Піраміда", 2018. 228 с.
8. Публічне управління та адміністрування: навч. посібн. / Ю. Г. Кальниш, Т. М. Лозинська, В. І. Тимцуник ; Полтав. держ. аграр. акад. Полтава : РВВ ПДАА, 2015. 279 с.

Додаткова:

9. Колодій А. Ф., Бунік М. З., Петровський П. М. Демократичне урядування та публічне адміністрування: проблеми вимірювання та аудиту: наук.-метод. посібн. Київ : НАДУ, 2011. 56 с.
10. Місцеве самоврядування та суспільні комунікації : навч. посібн. / Руденко О. М., Штурхецький С. В., Ткаленко Н. В., Михайловська О. В. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 130 с.
11. Особливості публічного управління та адміністрування: навч. посібн. / Бакуменко В. Д., Бондар І. С., Горник В. Г., Шпачук В. В. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 256 с.
12. Політика в публічному управлінні: навч. посібник / Бондар І. С., Горник В. Г., Кравченко С. О., Кравченко В. В. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 200 с.
13. Ніколаєвський В. М., Омельченко В. В. Громадянське суспільство, довіра, безпека: соціологічний аналіз українських реалій.. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 2015, вип. 67-68. С. 166-178.

14. Радченко О. Компаративний аналіз моделей демократичного політичного режиму держав початку ХХІ століття. *Публічне управління: теорія та практика* : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з держ. упр. Харків : Вид-во «ДокНаукДержУпр», 2011. № 1 (5). С. 90-96.
15. Сороко В. М. Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування : навч. посібн. Київ : НАДУ, 2012. 260 с.
16. Скуловатова О. В. Політична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 280 с.
17. Практикум з навчальної дисципліни "Державне та регіональне управління" для студентів галузі знань 0306 "Менеджмент та адміністрування" всіх форм навчання / укл. Піддубна Л. І. Харків : Вид. ХНЕУ, 2012. 48 с.

Інформаційні ресурси

18. Законодавство України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a>
19. Сервер Верховной Ради України. URL : www.rada.gov.ua
20. ЛигаБизнесИнформ. URL : www.liga.net
21. Нормативні акти України. URL : www.nau.kiev.ua
22. Ресурсний центр розвитку громадських організацій. URL : <http://issuu.com/gurtrc/docs> 28